

BAUDELAIRE İÇİN DRAMATİK BİR OKUMA XXI SENFONİK ŞİİR XV BİR “TÜR” ŞİİR-TİYATRO İÇİN EMPATİ DENEMESİ*

Tuğrul İNAL**

Omnia vincit amor.
L’amour triomphe de tout.
Aşk her şeyin üstündedir. (?)
Virgile

BAUDELAIRE İÇİN DRAMATİK BİR OKUMA XXI SENFONİK ŞİİR XV BİR “TÜR” ŞİİR-TİYATRO İÇİN EMPATİ DENEMESİ

Tuğrul İnal bizzat kendi bulduğu şiir, öykü ve tiyatroya uygulanabilir olduğunu düşündüğü Empati Yöntemi’nin iki ayrı manifestosunu yurtiçinde ve yurtdışında yayımlamıştı. O tarihten başlayarak bir okuma ve çözümleme biçimi olarak bu yöntemi Fransız yazarların yanı sıra Türk yazarların yapıtlarına da uygulamıştı. Yurt içinde bunun son örneği de Frankofoni Ortak Kitabı’nın kırkbeşinci sayısında – Sonbahar 2024 - yayımlanacak olan Sait Faik İnceleme Denemesi – *Essai d’études* – olacak. Bu çerçevede İnal, Fransa’da Orhan Veli başlıklı bir kitap – *Paris, L’Harmattan 2022-* ile Nedim Gürsel’in bir kitabı üzerine yazdığı bir inceleme denemesi – Oluşum – Genèse Nancy 2023- yayımladı. İnal *Les Fleurs du Mal* ve *Spleen de Paris*’den hareketle Baudelaire üzerine empati yöntemiyle yazdığı bu yirmikiinci yazısında da şiir ve düzyazı şiirleri tek kişilik bir oyun biçiminde *Baudelaire İçin Dramatik Bir Okuma* başlığıyla paradigmatik ikinci bir metin örneği olarak sunuyor. Böylelikle gerçek ile ideal olan, kurguyla harmanlanarak ortaya çıkan bu paradigmatik metne aynı zamanda teatral ve anlatsal bir boyut kazandırıyor. Aynı zamanda bir çeşitleme olarak kurgulanan bu ikinci metinde Baudelaire estetiğinin temel sorunlarını sahneye koyucu sıfatıyla bir oyun biçiminde tartışmaya açıyor. Bireyin kırılğan durumu, sevinçleri, aşkları, kutsadığı ya da idealize ettiği değerleri bir dram havasında inceliyor. Bir yorumcu ya da sahneye koyucu durumunda olan İnal Baudelaire metinlerini metinlerarası boyutta bir “tür” şiir-tiyatro biçiminde bir oyun olarak sergiliyor. 2014 yılında yayımlanmış olan *İkinci Manifesto*’da belirtildiği gibi yazınsal metinler, farklı bakış açıları ve farklı yöntemlerle çözümlenir. Bu, okur ve eleştirmenin yazınsal metinlerin nasıl ve hangi yöntemle incelenebileceğini bir sorun düzeyine getirmiş olduğu anlamındadır. İnal’a göre türlü okuma yöntemleri arasında öznellik, yaratıcılık ve kurgu içeren empatik yaklaşım ise öznellik boyutunda yaratıcılık yolunda eleştirmene geniş bir alan açar. Bu paradigmatik metinde ilk metnin vaaz ettiği gerçeklik ya da yazarın anlatmak istediği şeyler, dışavurumları, bir üstgerçekliğe dönüşür. Başka bir deyişle nesnel ve gerçek olan dönüşüme uğratarak yeniden yaratılmış olur. Bir senfonik şiir biçiminde tasarlanan bu paradigmatik metin üç bölümden oluşmaktadır: İlk bölüm *Hayaller ve Tutkular*, ikinci bölüm *Sevgiliye Övgüler ve Yergiler*, üçüncü bölüm *Gerilim ve Acı* başlıklarını taşır. İnceleme denemesi kısa bir final bölümüyle sonlanırken kötülüğün ve kaderin yengisi tiz seslerle duyurulur. İlk bölümde iyi-kötü, güzel-çirkin, mutluluk-mutsuzluk, cennet-cehennem gibi sorunsallarla dolu karşıtlıklara -la dichotomie- rastlanmaz. İlk bölüme bütünüyle hâkim olan mutluluk ve idealdir. Şair mutludur. Karşısında eşsiz güzellikte bir Madonna vardır. Şaire cennetin bütün kapıları açılmıştır. İdealize edilen esin perisi kadın övgü dolu sözlerle göklere çıkarılır. İkinci bölümde iki ayrık tema vardır. Bu, mutluluktan, güzellikten mutsuzluğa ve kötü olana geçişin bir duyurusudur adeta. Üçüncü ve son bölüm tam bir trajedidir. Cennetten cehenneme geçilmiştir. Sıkıntı ve başkaldırı bu son bölümde tam bir trajediye dönüşür. Le coda – *final*- bölümünde kötülüğün ve Şeytanın yengisi kısa ve kesif bir hüznle son bulur. Kadın bir şeytana dönüşmüş, şair de karanlığa gömülmüştür.

Anahtar sözcükler: *Baudelaire, ideal kadın, iyilik, güzellik, kötülük, mutluluk, ölüm.*

* Geliş tarihi: 10.01.2024 – Kabul tarihi: 06.03.2024

** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü E. Öğretim Üyesi,
tinal@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3094-3814

**UNE LECTURE DRAMATIQUE POUR BAUDELAIRE XXI
POESIE SYMPHONIQUE XV
POUR UN "GENRE" DE POESIE-THEATRE-ESSAI EMPHATIQUE**

Tuğrul İnal avait déjà publié en Turquie et à l'étranger deux manifestes à part sur la méthode emphatique dont il est créateur, méthode qui, selon lui, pourrait être applicable tant à la poésie qu'à la nouvelle et au théâtre. A partir de là, il l'a mise en œuvre non seulement comme une technique de lecture mais aussi d'analyse d'œuvres. Le dernier exemple en Turquie est *l'Essai d'études sur Sait Faik* qui sera publié dans le numéro quarante-cinq - *Automne 2024*- du *Recueil Collectif Frankofoni*. Dans ce cadre, İnal avait déjà publié en France un livre sur Orhan Veli – *Paris L'Harmattan 2022*- et *Un Essai d'études* sur un livre de Nedim Gürsel – *Oluşum – Genèse – Nancy 2023*-. Dans ce vingt-deuxième article qu'il a rédigé en appliquant la méthode emphatique à deux œuvres de Baudelaire, *Les Fleurs du Mal* et *Le Spleen de Paris*, İnal propose une lecture dramatique pour voguer dans l'univers du poète, les poésies et les poèmes en prose, et, ceci en un texte paradigmatique sous forme de pièce pour un personnage. Ce faisant, le réel et l'idéal se mêle à la fiction et confèrent au texte une forte dimension théâtrale et narrative. Conçu comme un sous-texte, celui-ci permet à İnal, d'exposer avec clarté et dans une atmosphère dramatique les problématiques fondamentales de l'esthétique baudelairienne, à travers les valeurs tant chéries qu'idéalisées de l'individu aux prises avec sa situation précaire. Se faisant l'interprète ou le metteur en scène, İnal expose les écrits de Baudelaire sous forme d'une pièce qui mêle intimement théâtre et poésie. Comme indiqué dans le « Second Manifeste » publié en 2014, les textes littéraires pourraient être analysés à travers différentes perspectives et méthodes. Cela signifie que la façon dont le lecteur et le critique analyseront les textes ainsi que la méthode utilisée est problématisée. Selon İnal, par rapport à diverses méthodes de lecture, l'approche emphatique impliquant la subjectivité, la créativité et la fiction ouvre au critique de vastes perspectives. Le texte d'İnal formé à partir du texte original transforme le réel en un récit surréel, purement imaginaire. Le texte paradigmatique composé tel qu'une poésie symphonique est constitué de trois parties : la première partie intitulée « Rêves et Passions », la deuxième, « Odes et Reproches à la Bien-Aimée » et la troisième « Tension et Douleur ». L'Essai d'études prend fin avec une courte finale qui fait entendre le son aigu de la victoire du mal et du destin. La première partie ne fait pas référence à la dichotomie entre les opposés tels que le bien et le mal, le beau et le laid, le bonheur et le malheur, le paradis et l'enfer. Le bonheur absolu du poète domine. Se trouve face à lui une Madonne. Toutes les portes du paradis lui sont ouvertes. La femme, sa muse idéalisée, est décrite dans un élan d'éloge. Dans la deuxième partie, deux thèmes peuvent être distingués sous forme de l'annonce de passage du bonheur et de la beauté vers le malheur et le mal. La troisième et la dernière partie est une véritable tragédie : une descente aux enfers, un spleen qui s'installe et une révolte qui s'en suit. Le coda -final- prend fin par la victoire du mal qui conduit à une tristesse incisive. La femme est transformée en un diable en prolongeant le poète dans les ténèbres.

Mots-clés: *Baudelaire, femme idéalisée, le bien, le mal, le beau, le laid, le bonheur, la mort.*

**A DRAMATIC READING OF BAUDELAIRE XXI
SYMPHONIC POEM XV
AN EMPATHY ESSAY FOR A "GENRE" OF POETRY-THEATRE**

Tuğrul İnal published two separate manifestos on the Empathy Method, which he invented and thought to be applicable to poetry, short stories and theatre, both in Turkey and abroad. Since then, he has applied this method as a way of reading and analysing the works of French as well as Turkish writers. The last example of this in Turkey will be *Sait Faik Analysis Essay - Essai d'études* - to be published in the forty-fifth issue of the *Frankofoni Common Book* - Autumn 2024. Within this framework, İnal published a book titled *Orhan Veli* in France - Paris, L'Harmattan 2022- and a review essay on a book by Nedim Gürsel - *Oluşum - Genèse* Nancy 2023-. In his twenty-second article on Baudelaire based on *Les Fleurs du Mal* and *Spleen de Paris*, İnal presents poetry and prose poems in the form of a one-man play under the title *A Dramatic Reading for Baudelaire* as an example of a paradigmatic second text. In this way, the real and the ideal are blended with fiction, giving this paradigmatic text a theatrical and narrative dimension. In this second text, constructed as a variation, Baudelaire discusses the basic problems of his aesthetics in the form of a play as a stage performer. The fragile state of the individual, his joys, his love, the values he sanctifies or idealises are analysed in the genre of a drama. As an interpreter/performer, İnal exhibits Baudelaire's texts as a play in the form of a "genre" poetry-theatre with an intertextual dimension. As stated in the 2014 Second Manifesto, literary texts are analysed from different perspectives and with different methods. This means that readers and critics

have raised the question of how and by which method literary texts can be analysed. According to Inal, the empathic approach, which includes subjectivity, creativity and fiction among various reading methods, opens a wide field for the critic in the way of creativity in the subjectivity dimension. In this paradigmatic text, the reality preached by the first text or the things the author wants to tell, their manifestations, turn into a meta-reality. In other words, the objective and real is transformed and recreated. This paradigmatic text, designed in the form of a symphonic poem, consists of three parts: The first part is entitled Dreams and Passions, the second part is entitled Praises and Reproaches to the Beloved, and the third part is entitled Tension and Pain. The essay concludes with a short final section in which the triumph of evil and fate is announced in high-pitched voices. In the first part, there are no oppositions -la dichotomie- full of problematics such as good-bad, beautiful-ugly, happiness-unhappiness, heaven-hell. The first part is dominated by happiness and ideal. The poet is happy. There is a Madonna of incomparable beauty in front of him. All the gates of heaven are opened to the poet. The idealised muse is glorified with words of praise. There are two separate themes in the second part. This is an announcement of the transition from happiness and beauty to unhappiness and evil. The third and final section is a tragedy. Heaven has turned into hell. Distress and rebellion turn into a tragedy in this last section. In Le coda - the finale - the defeat of evil and Satan ends with a short and sharp sadness. The woman has turned into a devil and the poet is plunged into darkness.

Key words: *Baudelaire, ideal woman, goodness, beauty, evil, happiness, death.*

Birinci Bölüm: Hayaller ve Tutkular

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, içimi dökmeden, *apaçık yüreğim -mon coeur mis à nu-*, biraz da çılgınlıkla, bir inancımı paylaşmalıyım izninizle sizlerle. Daha anlaşılır olabilmek için öncelikle belirtmeliyim: inancım belirsiz bir hayale benzese de, şaşırtsa da kimilerinizi, gözlerimin gördüğü, aklımın beni yönlendirdiği şeylerin ötesinde bir düş gibi uçsuz sınırsız bir şey. Şöyle söyleyeyim daha basitçe derseniz. Görebildiğiniz her şey, denizler, karalar, kıyıları yalayıp vuran dalgalar, ulaşamadığınız adalar, köşe bucak yerler ya da hayal edebildiğiniz her şey, istekleriniz, arzularınız dönüşebilirler bazı bazı başka bir şeye, diğer bir şekle, aklımızın ermediği büyü yüklü bir gücün etkisiyle. Bunun için peşin peşin derim ki, iyilikler olsun düş denilen o akıl sır ermez güce. Büyü yüklü güç ne ola ki diye sorarsanız bana, hakçası nereden ve nasıl başlamalı açıklamaya, tam da bilemiyorum doğrusu. Ne ki, söylenecek çok şey olduğunu da biliyorum. Kapıları açıldığında herhangi bir zamanda, belki de zamanın ötesinde bir yerde gözlerim açılıp *Doğa'yı düşünle biçimlendiren, düzelden, güzelleştiren, yeniden oluşturan sanat gibi olağandışı, ötekilerden üstün bir ülke'ye ulaştığım için düşe bütün varlığımla inanıyorum -pays singulier, supérieur aux autres, comme l'Art l'est à la Nature, où celle-ci est réformée par le rêve, où elle est corrigée, embellie, refondue-¹*. Bunun için *uyku'nun mucizelerle dolu olduğuna da yürekten inanıyorum. -le sommeil est plein de miracles!*- Düş denilen bu güce inanmayanlar olabilir. Onlar da bu inancı *garip bir heves -caprice singulier-* olarak görebilir. Söylemesi bile fazla; herkesin düşüncesi kendisine.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, düşün kapıları bu gece açıldı bana. Çekti beni içine. İnanın bana; bu, *bir faninin görmediği bir manzara -tel que jamais mortel n'en vit-*. Ve ben bu gece *dehadan övünen bir ressam oldum -peintre fier de mon génie-*. Yaşadığım süre bunu hiç unutmayacağım. *Coşku veren o yeknesak madenden, sudan, mermerden ötesini görüyordum -l'enivrante monotonie du metal, du marbre et de l'eau-*. Babil'e benzer bir saray görüyordum uçsuz bucaksız. Kemerler ve merdivenler *Babil'i; havuzlar, çavlanlarla çevrili, mat altın olup düşerken-*

Babel d'escaliers et d'arcades, c'était un palais infini, pleins de bassins et de cascades tombant dans l'or mat ou bruni-. Babil sarayında neler neler gördüm: Sözü uzatmadan söyleyeyim hemen. Gördüğüm hep *masalımsı taşlar, büyümlü denizlerdi; gördüğüm kendi yansıtıklarıyla parlar uçsuz bucaksız aynalardı tüm!* – *C'était des pierres inouïes et des flots magiques; c'étaient d'immenses glaces éblouies par tout ce qu'elles reflétaient!* – *Bu masalsılığın mimarı ben, geçiriyordum, gönlümceydi bu, sırçalarla dolu bir tünelden uysal ve sessiz bir okyanusu – Architecte de mes fées, je faisais, à ma volonté, sous un tunnel de pierreries passer un océan dompté.*- Güneşin ve yıldızların olmadığı, hatta her şeyin siyah olduğu göğün bu alt katında kendi ateşiyle yanan, yanar döner, albenili nesnelere, güzellikler görüyordum. Karanlıkta mucizevi bir şekilde kendi ateşiyle yanan bir ışık görüyordum. *-Işıl ışıldı her nesne, kara renk bile sedeflenir gibiydi; ve sıvı, billur parıltılara görkemini saklıyordu şimdi – Et tout, meme la couleur noire, semblait fourbi, clais, irisé; le liquide enchâssait sa gloire dans le rayon cristallisé-* *Yerin altında taş bir tünelde bu oynak harikalar üstünden süzülüyordu (korkunç yenilik! Kulakla değil, gözle sezilen!) sonsuzluktan ağrı bir sessizlik.- Et sur ces mouvantes merveilles planait (terrible nouveauté! Tout pour l'oeil, rien pour les oreils!) Un silence de l'éternité.*² Her adım atışımda, her nefes alışımında döndüm baktım olanca dikkat ve duyarlılığımın önüne arkama; sonra da kralı gibi bir ülkenin kendimden emin, şu sonuca vardım: Düş, isterseniz mucize deyin buna siz, ne büyümlü bir güç, ne büyük bir yenilik; siyahı beyaza çeviren, ya da siyahı beyaz gören. Düşünürken böyle –“sevgililer için düş bir ayrıcalıktır ve farklıdır yaşadıkları, gördükleri ve anlattıkları sıradan insanlardan”- diyen bir ses geldi kulağıma, kanımı kaynatan. Şaşkına dönmüştüm duyar duymaz bu sözleri, içimde bir dolu heyecan. Uyuşturulmuş gibiydim. Bakarken etrafıma, bir de gördüm ki duruyor tam da karşımda, bulunduğum yerden az ötede ışıklı gözleriyle yüreğimi tutuşturan muhteşem bir kadın; belki de göklerden gelen bir melek. Gözleri gözlerimde, bakıp duruyor bana. Davetkâr; belli ki gözleri hazla dolu. Benim de gözlerim görür görmez onu, türlü hazlarla dolu. Her yer masmavi oldu, yüreğim öyle çarptı, öyle derin.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, kömür gözlü, güzel mi güzel yüzlü, cam gibi parlak tenli, örük örük altın saçlı, melekler katından uçarak geldiğini düşündüğüm bu muhteşem yaratığı görür görmez yüreğim çarptı, gözlerim bir ayna gibi parladı. Aslında pırıl pırıl parlayan o kadındı. Aynası olmuştu aşkın bir güzelliğinin. Duyar duymaz sizlere abartılı gelebilen sözlerimi, sorarsınız elbet ardından “kim bu kadın?”. Bir öncelik olarak şunu söylemeliyim hemen: Onu görüp de dilini yutmayan ya da ilgisiz, sessiz kalan kişi ya ruhunu yitirmiştir ya da aklını. Neyse ne! Önemli olan ben! Eşsiz bakışıyla, duruşuyla olağandışı cazibesıyla onu kırmızı, beyaz, siyah giysileriyle sahnenin orta yerinde bir prima, bir madonna olarak görüyordum ben. Saçlarının ince uzun bukleleri hafiften deşip heyecandan pembeleşen yanaklarımı okşarken, kıpırdıyordu tatlı tatlı bilmediğim bir şeyler içimde o an. Adını da sormayın lütfen bana. Aklımdan bile geçirmiyordum acemi bir âşık gibi adını. Hem adının ne önemi var. Troya surlarından haşmetle bakan, güzelliği dillere destan Helen olsun adı. Ya da dilerseniz *köpükler içinde İyonya denizinin dalgaları üstünden sedef gibi kayarak ve ışıklar gül pembe vücuduna çarparak yüzen beyaz ayaklarını köpüklerin öptüğü Afrodite olsun.*³ O, gözlerimi kamaştıran güzelliğiyle beni benden alan bir melek, bir ilahe; eşi

benzeri olmayan: *Eşitler arasında birinci – primus inter pares-* Beni de kayıtsız şartsız onun kölesi bilin; yeter bu bana. Ne yaptığımı, ne olacağımı düşünmeden dört dönüyordum etrafımda. Gönlüm rahat. Bahtiyardım. Bir masal dünyasında yaşıyordum. Şimdi *ışkıyan akşamlarda kömür alevlerinden, balkonda geçen pembe buğulu akşamlarda, bir tatlılık, iyilik taşardı her yerinden (...)* – *les soires illuminés par l’ardeur du charbon, et les soirs ou balcon, voilés de vapeurs roses, que ton sein m’était doux, que ton coeur m’était bon!*⁴ Beni dinleyenler, güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, bana sorarsanız periler katından gelmiş o. İyilikçi perilerin ortakça seçerek gönderdiği bir peri o. Masallara yakışır; görenlerin gözlerini kamaştırır. Bilmelisiniz ki o, Ovide çağındaki kadınlar gibi bir Meryem, bir Madonna olarak bana armağan edilmiş.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, gördünüz sizler de; tanksınız: Onu gördüğüm andan başlayarak saymaya başladım güzelliğine ait ne varsa. Söyleyeceklerim düğümlensin kalsın istemedim hiç içimde. Işık hızıyla aklımın yenik düştüğünü düşünmeyin sakın bakır lambalardan daha parlak tenli, dudakları hülyalı o güzeller güzeli, gün güzeli önünde söyleyeceklerimi dinlemeden daha. Şunu da söyleyeyim yeri gelmişken: Düşünüyorum da, kimse kim, herhangi bir kadın ulaşmak isterse eğer onun güzelliğine taklit ya da başka bir yolla, boşa çıkar çabaları. Yedi kollu Nil’den Hint ya da Çin ülkesine kadar güzelliğinin sırlarına ulaşmaya çabalasa da yaşar boş umutlarla; sonunda da başını çarpar taşa, kalır orada bir başına. Bunu inançla söylüyorum. Düşünsenize; çıkar çıkmaz karşıma o gece, söyledim sizlere, sesim çıkmaz oldu, dilim tutuldu, içimde bir şeyler oldu. Heyecanım sığmadı kabına. İçimde türlü düşünceler, istekler. Hayal etmeye başladım çok şey; sıralı, sırasız. Boynuna sarılıp bal akan dudaklarını öpmek istedim kollarımı dolayarak.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, isteklerimi sıralamayı bir kenara bırakarak başka bir şey söyleyeyim kendimle ve sizinle ilgili olarak. Dürüstçe söyleyin bana, var mı dersiniz benden daha mesut, daha ayrıcalıklı, cennetlik bir aşık bu dünyada? Oldu mu sizin de nadide bir çiçek gibi bir sevgiliniz bu hayatta?

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, burada dönmek isterim izninizle onu gördüğüm ilk ana. O gün ilk gördüğümde onu ya da Catullus’un sevgilisi Callus gibi şakaklarını defne dalları süslüyordu. Elinde de zeytin dalı vardı. Tanrıça başını süsleyen saçlarının sarısı altından farksızdı. *-Venüs’ten daha güzel duru’(yordu) nereye dursa, tükenmez ışıyla sarışın gençliğinin, saç’(ıyordu) hazinesini bütün güzelliğinin. – Plus belle que Venus se dressant sur le monde et versant le trésor de sa sérénité et le rayonnement de sa jeunesse blonde- (...)* *Cânım vücudunu bir yem gibi sunduğu gün – Elle fit son beau corps la pâture suprême.*⁵ Işıltılı gözlerinin güzelliğine dalarken bir de gördüm ki, çevremde toplanmıştı belki yüz belki iki yüz adam, ardına kadar açılmış bir kapı gibi bakıyordu gözleri ona; hepsi de çarpılmış, taşlaşmış gibi hayran hayran. Yoktu küçük bir gürültü, bir kıpırtı, duymadım ne bir iç çekiş ne bir inilti; her biri sanki donup kalmış bir kütle gibiydi. Belli ki, uçup gitmişti ruhları gövdelerinden cennete ya da cehenneme. Ve ben okuyordum kolaylıkla düşüncelerini, kafalarından geçenleri: *-“Ne güzel, ne kadar güzel! Dünyanın bütün güzelliği yüzüne yansımış sanki.”*- diyorlardı büyülenmişçesine. Anlıyordum; bir de gönülleri feraha erişmişti

bakarken ona; yoktu hiç umurlarında ne kendi dertleri, ne hastane, ne Araf, ne kerhane ne de karılarının çirkinlikleri. Derken agoranın önünde bir kıpırdanma, bir karıncalanma, bir telaş oldu birden. Deniz ıslıl ıslıl parlarken Venüs'ten daha güzel tanrıça yürümeye başladı o an ince, uzun ve kıvrımlı kumların üzerinde, parlak ve kara bir iz bırakarak. Alev alev yanan bir iz. *Geniş mi geniş kalçalarının üstünde incecik gövdesiyle salına salına yürüyordu. Vücutuna yapışan açık pembe ipekten giysisi teninin karanlıklarıyla çatışıyor, uzun boynunu, kavisli sırtını, sivri göğüslerini sıkıca sarıyor*'du. – *Elle s'avance, balançant mollement son torse si mince sur ses hanches si larges. Sa robe de soie collante, d'un ton clair et rose, tranche vivement sur les ténèbres de sa peau et moule exactement sa taille longue, son dos creux et sa poitrine pointue*-. Arada bir denizden esen rüzgâr dalgalanan eteğinin bir ucunu kaldırıyor havaya ve parlak, olağanüstü güzel bacağı görünüyor'du. – *De temps en temps la brise de mer soulève par le coin sa jupe flottante et montre sa jambe luisante et superbe*-. Böyle ilerliyor; uyum içinde, yaşamaktan mutlu, gülümseye gülümseye beyaz dişlerini göstererek, uzakta uzamdan yürüyüşünü ve güzelliğini yansıtan bir ayna görürcesine – *Elle s'avance ainsî, harmonieusement, heureuse de vivre et souriant d'un blanc sourire, comme si elle apercevait au loin dans l'espace, un miroir reflétant sa démarche et sa beauté*-.⁶ Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, yürürken kumların üzerinde çıplak ayaklarıyla o yeryüzünde pek aydın, pek güzel, pek güçlü bir tanrıça değilse nedir sizce? O, bu adada, adı olsun cennet adası; siz de katılırsınız buna, güneşin ateşiyle aydınlık bu engin, mutlu ve baygın kıyıların güç ve söz sahibesidir. Bu ada benim ve onu görenlerin yüreklerinin dopdolu bir hazza ulaştığı yerdir. *Duruşu bakışıyla (o) bir yeşillik gibi güzeldir*. – (sa) *tête*, (son) *geste*, (son) *air sont beau comme un beau paysage*.- *Aydınlık bir havada esen ince bir yel gibi gülmesini bilir – le rire joue en (son) visage comme un vent frais dans un ciel clair*-.⁷ Tomar tomar türlü güzellikler saklı onda. Durmadan şakıyan, görenleri uzun huzurlu yaşatan Anka kuşu gibi sesi yumuşak ve tatlı: *Teni bakır gibi parlak ve pürüzsüzdür* – (son) *beau corps poli comme le cuivre*-.⁸ Saydığım saymadığım güzellikleriyle düşüncelerim, duyumsamalarım olmadığı kadar ona ilişkin.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, sözüm olsun sizlere: Son nefesime kadar onu sevmezsem ya da vefalı olmazsam ona, bu aşkı sürdüremezsem, alın götürün beni Sahra Çölü'nde atın bir çukura akrep yılanların ortasına, ya da götürün beni bir arenaya, atın aç hayvanların önüne. Sahra Çölü'nde ne kadar kum varsa, gökte ne kadar yıldız varsa vereceğim ona o kadar aevli bir sevgi, o kadar parlak bir hayat. Sınamak için beni, bir seçim yapmamı istesin yargıçlar; onun yerine ben seve seve ölümü yeğlerim. Korkunç dalgalı denizlerde gemileri batıran kayalıkları gördüm çünkü ben. Korkar mıyım hiç ölümden. Bu sözleri içten ve özgür seçimimle söylüyorum. Ciddiyetsiz hiç olmadım hayatımda. Söz verişim, yanan bütün lambalardan daha ışıklı ve parlak, Hint ülkesinin paha biçilmez mücevherlerine layık, ressam Apelles'in resimlerinden de güzel bir tanrıça için.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, biterken burada birinci perde, şunu söylemeliyim olanca istek ve inancımla: Biliniz hepiniz, bilmelisiniz, benim için en değerli varlık artık o. Aşkın tüm görünümüne açık, büyüleyici bir sevgili o. O, aşkın ateşini nasıl da saldı içime, ve ben

tutsak oldum bu ateşe. Baktıkça ona güneşin altında bir buz parçası gibi eriyip gidiyorum, dayanamıyorum vücudunun saltanatına. Güneşte açan bir nar çiçeği gibi ben de açıyorum ruhumu bedenimi. Teslimim ona tepeden tırnağa. Öyleyse öneriyorum; içelim aşk şarabını, sarhoş olalım uzun geceler boyunca, olalım her daim düş dünyasında. Bal akan dudaklarımızdan aksın şaraplar, *eski dertlerin tek şifa vereni! -endormeur des remords anciens!- Dalgın bir sürü gibi yan yana sokul'alım, kumlara yat'alım, engine dal'alım, eller'imiz ayaklar'ımız birbirini bul'sun, acı ürpermelerle bayılakal'alım. -Comme un bétail pensif sur le sable couchées, elles tournent leurs yeux, vers l'horizon des mers, et leurs pieds se cherchant et leurs mains rapprochées ont de douces longueurs et des frissons amers.*⁹ Yüreğimize kök salan umut bir düş gibi kaçmasın, sevdamız yarım kalmamasın – *l'espérance a fui comme un songe*¹⁰.

İkinci Bölüm: Sevgiliye Övgüler ve Yergiler

Güzel Hanımefendiler, Aziz Beyefendiler, güzelliğin sarmalında gezinen, yüreği apaçık, sözleri yürekten, zevkleri incelmış bir düşsever olduğumu biliyorsunuz artık. Bana inanç ve güven duyduğunuzu da ben biliyorum. Bunun için benim de gönlüm rahat.

Gözlerimi açtığımda o gece, sizlere söyledim, boşalttım yüreğimi ilk ve son defa, aldı yerini aşk ve güzellik ardından. Oysa ben onca güzellikler görmüştüm serüven dolu hayatımda. *Gezdim o altın dolu diyarlarda yıllarca konduğu olup nice ülke ve krallıkların, çevresini dolaştım batı adalarının.*¹¹ Güzelliğine dizeler dolusu övgüler sıralasam beceremem sanırım yüreğimin kapısını açan güzelliğini gereği gibi anlatmasını; öylesine muhteşem bir kadın. Yine de anlatayım, kalsa da birçok şey eksik gedik. *Güzel bir kadındır o, edalıdır herkesten, saçları şarabın içinde sürük'lenir – c'est une femme belle et de riche encolure, qui laisse dans son vin traîner sa chevelure*-. Erdemlidir. Ölümsüzlüğe ve aşka yürekten inanır. Yüreği gümüş gibi parlak ve temizdir. Kanat çırpın kuşlardan yoktur farkı. Meleklerin çektiği arabasına binip yeryüzüne gelmiştir; yüzünde o aydın, saf ve cazibeli gülüşüyle. Ölüm nedir bilmez. Ölümünden söz edildiğinde *güler Ölüm'e, dert etmez Sefahet'i -Elle rit à la Mort et nargue la Débauche – (...) Tanrıça gibi yürür, sultanca dinlenir. – Elle marche en déesse et repose en sultane*-. *Vücut güzelliği bir yüce armağandır (...), O ne Araf'ı bilir ve ne de Cehennem'i. Ve kara Gece'ye girme vakti geldi mi, bakakalacak Ölüm'ün yüzüne, dingin, bir bebek gibi, -ne pişmanlık duyup ne de kin- Que la beauté du corps est un sublime don (...), elle ignore l'Enfer comme le Purgatoire, et quand l'heure viendra dans la Nuit noire, elle regardera la face de la Mort, ainsi qu'un nouveau-né – sans haine et sans remord*¹². Bir bebek gibi saf ve temizdir içi. Beyaz giysileriyle yürürken saflık akar yüzünden, sevgi ve iyilik; yüzünde her daim gülümseme. Ölüm tanrısı Thanatos'un hiç görmediği, sarmaşıkların defnelerin koruyuculuğunda varlığını sürdüren, gittiği her yere ışık saçan bir azizedir O. Ötekilerden daha parlak, daima doğudan doğan bir aşk yıldızıdır O. Baktıkça ona sürükleniyorum keyifle bir umuda; etrafımda ışık ve olanca bir sıcaklık. Yarın ya da az zaman sonra bitmeyeceğine inandığım bir keyif bu. İçimde bir dolu çılgınlık, ateşliyor yüreğimi. O, ışık saçan Yunanlı Frine kadar güzeldir. Her gece diliyorum ondan; ateşimiz hiç eksilmesin içimizden. Anlayacağınız O tapındığım bir Tanrıça. Her daim seninle yaşayayım ey Tanrıça! *Yakarımı kabul et Tanrıça! Diva! Supplicem exaudi! Sevinç dolu bir Melek'tir O.- Ange plein de gaité – Can sıkıntısı, utanç, hıçkırıklar, nedamet ve korkunç geceleri besleyen sinsi şiddet nedir*

bilmez O. – *la honte, les remords, les sanglots, les ennuis et les vagues terreurs de ces affreuses nuits-*

Saymalıyım daha. *İyilik dolu bir Melek'tir O. – Ange plein de bonté – Bilmez nedir kin, kavga, şiddet, hain yumruklar; acı gözyaşları; varlığımızın her yetisini bastıran – la haine, les poings crispés dans l'ombre et les larmes de fiel, quand la Vengeance bat son infernal rappel – et de nos facultés se fait le capitaine.-*

Sağlık dolu bir Melek'tir O. -Ange plein de santé – Sıtma humma – les fièvres- nedir? Düşkünlerevi'nin loş duvarları boyunca, tıpkı sürüngenler gibi, ayak sürüyen orda, güneşe hasret kalmış ve titrek dudaklı hastalar yabancısıdır ona – le long des grands mur de l'hospice blafard, comme des exilés s'en vont d'un pied traînard, cherchant le soleil rare et remuant les lèvres –

Güzellik dolu bir Melek'tir O. -Ange plein de beauté – Bizim her baktığımız gözlerde uzun yıllar nedir bu kırışıklar; dediğimiz yaşlanma korkusu ve bu pis azabı duymak ve de bir bağlılığın gizli ayıbını okumak onun kitabında yoktur. – les rides, et la peur de vieillir, et ce hideux tourment délire la secrète horreur du dévouement dans des yeux où longtemps burent nos yeux avides -.

Övünçlü sözlerimi sürdürmeliyim izninizle daha. *Mutluluk, sevinç, ışık dolu bir Melek'tir O. Senden sağlık dilerdi Davut peygamber ecel gelirken, büyüğü vücudunun yaydığı kokulardan – David mourant aurait demandé la santé aux émanations de ton corps enchanté – Bana gelince, benim de bir dileğim var bunca erdemlerini sayarken böyle: dilerim hayır dualarını – je n'implore, ange, que tes prières -¹³ güzelliğinin önünde salınan ince ve kırılğan gönlümce, bir de Doğa'nın o güçlü ve yaratıcı özünden yararlanıp – de temps que la Nature en sa verve puissante – görkemli bedeninde döne döne dolaşmak, -parcourir à loisir ses magnifiques formes – ve yatıp göğüslerinin gölgesinde uyumak – isterim – dormir nonchalamment à l'ombre de ses seins.¹⁴ – Canlı tenin bir çiçek gibi açılın isterim. Koruyucu Meleğim ol Tanrıçam benim. İçten ve dolaysız çağrı ve yakarılarımdır bunlar çağrılmadan öteki dünyaya.*

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, inayet olsun Tanrıçama; biliyordum çok yakında bana evet diyeceğini. Yakarılarım kabul gördü bu dünyada. Şükürler olsun O'na. Belirtti çünkü bunu açıkça. Melek dediğim Tanrıçam, duydu yürekten gelen dileklerimi, bıraktı bana kendisini, Poseidon'un da Zeus'un da yüreklerini çalan Nereus'un kızı Thetis gibi bir akşam, o muhteşem akşam, ocak başında. *Nasıl da tatlıydı ocak; akşamın albenisi – la douceur du foyer, le charme des soirs-*. Çözerek ipekten memeliğinin iplerini bastırdı bağıma bedenini. Yer gök alev içindeydi o an. Göge ermişti ikimizin de başları; kendimizden gecik. *Okşayışlar ne hoştu – la beauté des caresses-. O kömür aleviyle aydınlanan akşamlar ve bir balkonda geçen, pembe buğuyla dolu. Nasıl tatlıydı göğsün! Yüreğin iyiydi ne kadar. Unutulmaz şeylerdi ne söyledikse doğru – les soirs illuminés par l'ardeur du charbon, et les soirs au balcon, voilés de vapeurs roses. Que ton sein m'était doux! Que ton coeur m'était bon. – Tıpkı bir duvar gibi koyulaşırken gece, gözlerim seçiyordu karanlıkta gözlerini, içiyordum soluğunu. (...) Ayakların alıyordu ellerimde yerini kardeşesine – la nuit s'apaisait ainsi qu'un cloison, et mes yeux dans le noir devinaient tes prunelles et je buvais ton souffle (...) et tes pieds s'endormaient dans*

*mes mains fraternelles.*¹⁵ Ne hoş, ne güzel, ne aevli bir akşamdı. Hiçbir şey umurumda değildi; altın, gümüş, fildişi dolu saraylar, av etleriyle dolu tabaklar, testi testi şaraplar, ne de saraylara layık atlastan yataklar. İkimizdik önemli olan o akşam. Rüzgârda yelkenleri şişik, tez gidişli tekneler gibi yol alıyorduk durmamacasına. Sütlü memeleri dik dik, taş çıkarırdı Venüs'ünkilere. O akşam yıldızlar dikkatle gezerken devriye tepemizde, ayıramıyorlardı gözlerini bizden. Gözlerimin önünde bir tek o vardı, yoktu başka da bir şey. Başka da ne isterdim ki. Akdeniz kıyılarını süsleyen çok sevdiğim morumsu yeşilimsi mersinler, nar çiçekleri ve begonviller, Halikarnassos'un, Mora'nın bayıltıcı kırmızı akışkanları umurumda değildi. Artık ben oyum, o benim bundan sonra. Taşıyacağım ben her daim seni yüreğimde, sevinç ve gurur içinde aşk ve güzellik Tanrıçası niyetine. Tapacağım ömrümce güzelliğine gittiğim her yerde o *en güzel en parlak dudaklarına – plus éclatante et plus belle* -¹⁶. Kutsayacağım bir de beni sana aşkla bağlayan o geceyi ve kokunu çiğnerime çektiğim, evimiz bildiğim o yeri.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, beni bağışlamanızı dilerim. Övünmekten alamıyorum kendimi. Yeryüzünün tek mil ölümlüleri arasında en ayrıcalıklı en bahtıyarı sayıyorum kendimi. Bu cüretli ve şımarık övünçlerim sizi şaşırtmasın dilerim. Dilim açıldıkça bal akıyor ağzımdan; elimde değil, neylersiniz, her şey dengi dengine yaratılmış. Öyle ya, bilirsiniz işte: Kimi savaşta, kurnazlıkta çok usta, ben de güzellik arayışında ve aşkta öyleyim. Buna talihin kudreti – *la forza del destino*-demeliyiz ortakça ve aşk içinde. Olmasın dilerim bunun için içinizde bir kıskançlık ya da burukluk. Ortak olun bana; onaylayın lütfen kıyaslamalarımı, yakıştırmalarımı aşkla. O belki de dipdiri bedeniyle Zeus'un kızı Artemis'tir; inandığım ve tapındığım tek kadın¹⁷, güzellikte eşitler arasında birinci – *primus inter pares* -, aşkta en üstün. Ey sevgili kraliçem, *eteğini savurup yola çıktığın zaman, enginlere açılan, yelkenleri gergin güzel bir gemisin sen – Quand tu vas balayant l'air de ta jupe large, tu fais l'effet d'un beau vaisseau qui prend le large. O yuvarlak boyun, dolgun omuzlar üstünde başın bilinmedik bir alımla süzülürken bulup yolunu gidersen öyle – sur ton cou large et ronde, sur tes épaules grasses, ta tête se pavane avec d'étranges glaces (...) tu passes ton chemin, magestueuse enfant. – Yeri gelmişken nasıl söz etmeyeyim tekrar tekrar göğüslerinden: Göğüslerin, kışkırtıcı kalkanlar, silahlı pembe uçlar! Bir dolap, içerisinde sır ve her iyi şey var, likörler, şaraplar, kokular, yürekleri ve boynu çıldırtıp duracaklar. – Boucliers provoquants, armés de pointes roses! Armoire à doux secrets, pleine de bonnes choses, de vins, de parfums, de liqueurs qui feraient délirer les cerveaux et les coeurs! – İki büyücü – comme deux sorcières – bacaklarından söz etmezsem eksik kalır bir şeyler. Bacakların göz kamaştırıcı güzelliğinin hazinesidir. Ulyse yol alırken gemisiyle görseydi seni böyle, kesin dönerdi yolundan, koşardı sana en hızlı atlardan daha hızlı. O soylu bacakların kıvrandırır ne karanlık istekler, (...) çalkalarlar derin bir kaptaki siyah aşk iksirini – Tes nobles jambes tourmentent les désirs obscurs et tourn(ent) un philtre noir dans un vase profond.*¹⁸

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, ilk yaz ve son yazın ardından gelir ya hiç sektirmeden, belirsiz bir mezar gibi densiz ve aldattıcı soğuk mevsimler, o sihirli güç denen düş dünyası da açar önce cennetin kapılarını, sonra da kapatır onları haince bir bir. Benim aklım ermiyor,

düşünemiyorum: O güç neler hazırlıyor bize yeryüzünde. Sevgiden, bahtiyarlıktan durmamacasına söz ederken şimdi neden içim üzgün, yüzüm solgun böyle. Yüreğim ayna oldu kendime. Aynada gördüğüm benim, ben. *Ben bir yatak odasıym solmuş güllerıyla, modası geçmiş bir yığın öteberiyle. – Je suis un vieux boudoir pleine de roses fanées, où gît tout un fouillis de modes surannées¹⁹ -*. Var bu sabah içimde bir derin doymazlık, karanlıktan, belirsizlikten, latin cennetinden kovulmalık – *insatiablement avide de l’obscur et de l’incertain (...) chassé du paradis latin-²⁰* Soluk renkli bu sonbaharda iz yok güneşten, yıldızdan – *nul astre d’ailleurs, nuls vestiges de soleil -²¹* Odam ıssız kül rengi, yüreğim yıkık. Ruhum bedenim baştan sona bitik. Kederliyim. *Kaderin beni sürgün edip de gönderdiği uçsuz bucaksız hüznün madenlerinde, – dans le caveaux d’insondable tristesse où le Destin m’a déjà relégué –* bir tek aklım yerinde, görüyorum olacak olanları. O güzel, o taze, o parlak kadın bundan böyle olacak benden uzak. Görüyorum onu; *siyah, fakat çok aydınlık içinde- noire et pourtant lumineuse-²²* Toprağa konan bir cesedin farkına varan bir kurt gibi dikmiş gözlerini bana, ışık düşmeyen bulunduğu yere.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, yaşarken bir zamanlar mağrur ve bahtiyar, uyurken aşk içinde gönlümce *kirpiklerinin gölgesinde – à l’ombre de (ses) cils -²³*, aşk acısı nedir hiç bilmezdim. Gözlerinde güneşin doğuşunu gördüğüm o sevgili kadın, gözüyle, gülüşüyle nasıl da açmıştı bana hiç bilmediğim, sevdiğim bir sonsuzu.²⁴ Olan oldu, olan bir felaket! İçimdeki ateş söndü!

İçimdeki harlı ateşin közlenmeden tümünden neden söndüğü sorusunun yanıtını herkesin bildiği şu yaygın yargıyla cevaplayayım dilerseniz: *Bağ bozumu bitmeyegörsün yüreğimizde, bir yük olur yaşamak – Quand notre coeur a fait une fois sa vendange, vivre est un mal -²⁵*

Duyarlık gerektiren iki hususu belirtmeliyim şimdi de: Takdir edersiniz ki, yalan dolan bilmeyen benim gibi içi aşkla dolu kişi, bilemez asla başını çarpmadan bir engele, nelerin beklediğini gelecek günlerde kendisini. İkinci hususa gelince, söylemeliyim ki, çok sevgili Hesiodos’un O’nun için söylediği övgü dolu sözlerini hiç unutmadım; beni yola koyan, esinleyen. Gerçekten de düş dünyasının kapılarının açıldığı o muhteşem, o kutsal gece ilk kez onu gördüğümünden beri sadık bir aşık şövalye gibi, güzelliğini, o kadar da işveli, letafetli yanlarını, aklım yenik düşse de şiir dolu dizelere döktüm durdum kendimden geçercesine. Hesiodos nasıl da haklıymış, ne güzel bir iş başarmış, yolunu iyi ki açmış dedim sıklıkla kendime. Şükranlarımı sundum bilmem kaç kere. Hesiodos’un yolundan gittim. Ne ki, yanılmışım. Kader yolunu kesti, kalakaldım ışıksız ve aşksız. *Aklından çok duygularına güvenen kişi tuzağa kolay düşer diyen Shakespeare usta ne doğru söylemiş demek.²⁶* Ne ki, görüyorum şimdi üzülerek ona olan duygularımın ve övgülerimin beni yanılttığını. Oysa inanın bana güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, o sevda günlerinin, o yeşil mevsimlerin ve bir orman perisi kadar güzel kadının geri gelmesini ne kadar da isterdim. Aklım başımda şimdi, bu sevda yaşamla düş arasında bir tuzak kurmuş meğerse bana. Demek görünmeyen bir sinsi düşman, adı belki de Şeytan, bana tuzak kurmuş. Aşka aldandım. Yazık, bir düş gelip geçti, sevdam ermedi muradına. Bilgisine ve erdemine yürekten inandığım koca Homeros Hesiodos’un sözlerini yalanlarcasına tersine kötü sözler söylemiş O’nun hakkında, iş işten geçtikten sonra.²⁷ Savaş tanrısı Ares’in

ve çirkin topal tanrı Hephaistos'un karısı sevgilim kadını Afrodit hakkında. Anlattıklarına göre Homeros'un, Afrodit öfkeli, öç alıcı, korkunç bir kadını meğer. Belalı aşklar esinleyen, korkunç ve güzel bir tanrıçaymış. Siz de anımsarsınız belki benim gibi geç de olsa sonradan, üç güzeller yarışmasında oynadığı rol ve Paris ile Helen'in başına getirdiği bela dillere destandır. Zeus'la Dione'nin kızı orta malı Afrodit işte demek böyle kötülüğün adımı.²⁸

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, ne gizli ne de saklı, kaderim demek kötülüğün elinde olacakmış yaşadığım onca bahtiyarlıktan sonra.

Üçüncü Bölüm: Gerilim ve Acı

Çok değil, daha dün, keseler dolusu elmadan, yakuttan da değerli bulduğum, Hint saraylarına bir tek o yakışır dediğim kadın, defne ağacına dönüşen Dafne gibi nasıl da kılık değiştirmiş, kalpsiz bir büyücü oluvermiş. Şaşkınlık içindeyim. Bütün gücümü ossaat tükettim. Düne kadar sarhoş olasıya afiyetle taam ettiğim ve *tanrısal balözü – végétale ambrosie*²⁹ kırmızı akışkan bana zehir oldu. Parlak güneş nasıl söner kararırsa belli zamanlarda, ben de öyle kaldım işte karanlıkta, gün ışığı çalınmış derken el çabukluğuyla. Sürüklendim karanlıkta, soğuk ve yabani bir yerlere. Kulaklarımı açtım; Tanrım! Korkutucu bir sessizlik var etrafta. *Alev dolu gözlerimi açtım; gördüm korkunç bir viranedeyim – En rouvrant mes yeux pleins de flamme j'ai vu l'horreur de mon taudis – Ve duyduğum toplayınca kendimi iğrenç kaygıların ürkünçlüğünü – et senti, rentrant dans mon âme, la pointe des soucis maudits*³⁰. Çok acı, çok yazık! Virane her yer. Lidya ovalarında tepeleri süsleyen yeşil mor mersinler arasında gezinen Dionysos, esin veren superileri Musa'lar, ne de ışıl ışıl Venüs, hiç kimse, hiçbir şey yok artık etrafımda. Biliyorum; cinselliğin tanrısı Priapus nasıl bakıyordur şimdi bana alaylı gözlerle. Keyif onunla, utanç benimle.

İğrendiğim kadın! Beni nasıl da sefil ettin böyle. *Neredeyse tüm evreni alırsın sen yatağına, Ahlaksız kadın! Usancın acımasız kılar beni. Dişlerin bu garip oyunla eğlensin diye, her gün sana bir yürek gerekir çiğnemeye. – Tu mettrais l'univers entier dans ta ruelle, femme impure! L'ennui rend ton âme cruelle. Pour exercer tes dents à ce jeu singulier, il te faut chaque jour un coeur au râtelier.* - Ey acımasız kadın! Geç de olsa görüyorum şimdi bu karanlıkta suretini. Her şeyin yapmacıkmiş meğer. Geç de olsa bunu anladığım için utanyorum kendimden çokça. Düğün Tanrısı Hymenaius ve Aşk Tanrısı Amores görselerdi beni iskelet bozuntısı bu halimle, neler düşünürlerdi kimbilir aşka dair?

Bir isteğim var şimdi: Bir mızrak saplansın tükenmiş bedenime. Ve ölürlen görmek isterim cellatlarının kâhyalarının iğrenç suratlarını darağacının önünde. Ölüm umurumda değil artık! Gelsin ölüm!

Sana sesleniyorum şimdi ey kadın! Doğanın en güçlü, acımasız yaratığı sen! İşte böyle, *kör, sağır makine, hep acımasızlık üreten! Herkesin kanını içen şifalı âlet, sen. Nasıl utanmamış olduğunu görmemişsin bütün aynalar önünde onca görkemini? Ustası geçindiğin o büyük kötülükten bir kez irkilmedin mi dehşete düşüp de sen, gizli kaygılarınca büyük doğa,*

ey kadın, yararlanırken senden, sultanı günahların, -senden, iğrenç hayvan,- bir deha yaratmak için? Ey çirkef büyüklük! Ey en büyük pespaye! – Machine aveugle et sourde, en cruautés féconde! Salutaire instrument, buveur du sang du monde, comment n’as-tu pas honte et comment n’as-tu pas devant tous les miroirs vu pâler tes appas? La grandeur de ce mal où tu te crois savante ne t’a donc jamais fait reculer d’épouvante, quand la nature, grande en ses desseins cachés, de toi se sert, ô femme, ô reine des péchés, - de toi, vil animal,- pour pétrir un génie? O fangeuse grandeur! sublime ignominie!-³¹.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, bir gece, bir an, kılığımı değiştiren acıma bilmez şeytansı bir yaratığa dönüşüveren taş yürekli o kadın gibi ben de kılığımı değiştirerek madde gibi dilsiz bir heykele dönüşürsem keşke; kurtulur muyum bu utanç duygusundan, Şeytanın iğrenç boyunduruğundan, ne dersiniz?

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, haince kurulmuş türlü tuzaklar bu yeryüzü cehenneminde. Gözlerimle görmek istemezsem de sunulmuş bir de dört yanı kapalı, ışık girmez vadedilmiş bir virane, layık bir ödül niyetine bana. Karanlık; yine de yetecek kadar aydınlık. Cılız bedenimle, ahi gitmiş vahı kalmış tutsak beynimle bu son yolculuğumda giderayak düşünmeye çalışıyorum da, sürgüne yollandığım bu virane, başka bir faninin göremeyeceği, bir tek benim gördüğüm, bana sunulan mucizelerle dolu kötülükçü düş dünyasının arka yüzünden başka da bir şey değil. Açıp alev dolu gözlerimi, bakıyorum şimdi daha dikkatli. Bakın siz de, olun dikkatli; gördükleriniz, çekmeceleri hep şiirler, bilançolar, aşk mektupları, ilâmlar, nice makbuzun arasına karışmış saçlar dolu, uzun bir masada yoktur hazin beynimdeki giz. Bir piramittir o, bir mahzen ki bitimsiz – un gros meuble à tiroirs encombré de bilans, de vers, de billets doux, de procès, de romances, avec de lourds cheveux roulés dans des quittances, cache moins de secrets que mon triste cerveau. C’est une pyramide, un immense caveau.-³²

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, yolunu yitirmiş bir gemiyim ben! Sakin sularda bir gemi ilerlerken güven içinde, gökteki bir yıldızla takılarak yakalanırsa beklenmedik bir anda korkunç bir fırtınaya, yıldızlar kaybolup ışığını saklarsa kaybeder işte o zaman yolunu; bulamaz çabalasa da yönünü. Önü arkası ve iki yanı çevrilmiştir çünkü kara bulutlarla. Çaresiz, yalnız ve yardımsızdır orada. Buz kesmiş bir taş gibi kalmıştır ortada.

Ey Şeytan! Nasıl da kuşattın dört yanımı karanlıklarla, saldın yüreğime içinden çıkılmaz bir dolu keder. Niçin bu kadar saldırı, bu kadar işkence? Söyle! Fazla ateşli olup da ölçüyü kaçırdığım için mi? Hayır, değil bu. Nedenini pekâlâ biliyorum ben: Görmek istedin ortalıkta gövdesi olmayan bir çift bacak, yanına konmuş, içi kurtlarla dolmuş, çatlamış bir kafatası; bir zamanlar aşka doymayan gözleri, aşkla çarpan yüreği olan bir insan bozuntusunu, acı çekmiş, işkenceden geçmiş, hastalıktan kırılmış, sağında solunda yatan iskeletlerin ortasında kum, toprak, taşlar arasında. İstedğin bu; aşk ve ardından ölüm. Sen akşamın sonunda gömülürken geceye hain hain, istedin ki benim gözüm de al kanlara bulansın, uğradığım belalar ölümümle sonlansın.

Koca pençeli bir kartal gibi dört yanımda sürekli dolanıp duruyor Şeytan; sezilmedik bir hava gibi yüzüyor çevremde; iniyor ciğerlerime onu her soluyuştan yakan bir acı, suçlu, bitmez bir istek hem de. – Sans cesse à mes côtés s'agite le Démon; il nage autout de moi comme un air impalpable; je l'avale et le sens qui brûle mon poumon et l'emplit d'un désir éternel et coupable.- Dahası da var; içinde akla gelmedik, türlü oyunlar, arzular dolaplar var; benim gibi yürekten seven saf ve sadık bir aşığa sunulan bu güzel yaşam nasıl da seni utandırdı, nasıl da seni acımasız kıldı öyle. Şeytan işini iyi yapar derker ya; inanıyorum buna yürekten içine düştüğüm acıması şu halimle. Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, istersiniz elbet benden bir kanıt; düşüncelerimin, inancımın doğruluğunu gösteren. Ne mi? İşte size bir kanıt: -Bazen o büyük Sanat aşkıma kulak verip bürünür kadınların en fettanı şekline. Camı sıkıldığında bahane icat edip alıştırır dudağımı pis aşk iksirine. – Parfois il prend, sachant mon grand amour de L'Art, la forme de la plus séduisante des femmes, et sous de spécieux prétextes de cafard, accoutume ma lèvre à des philtres infâmes.- Ne iğrenç, ne zalim bir yöntem! Ne usta bir cellat bu böyle! Kan içen, içtikçe kötülüğü bir ziyafete dönüştüren, garip tadyıla beni kendimden geçirip zehir vererek kudurtan, uğursuz, uyanık düşman! Ki, bir zamanlar, ah o zamanlar, seni nasıl da göklere çıkarmıştım, kölenin kölesi ben! Mücevherlerle dolu ne tahtlar yapmıştım güzelliğine özene bezene: Doğunun en şatafatlı, en pahalısı. Aşk, güzellik, bahtiyar bir beraberlik derken kendi kendime, ayık bayık, neler düşünür neler neler kurardım gönlümce senin için o bahtiyar zamanlar. Oysa varsa içinde biraz acıma duygusu insanca, bak şimdi şu sefil halime başlamadan benimle alay etmeye.

Bir de soruyorum, geç de olsa kendime, elimde kalan ne diye bunca aşk, bunca sarhoşluktan sonra. Görüyorum utanarak, Şeytan olmuş sonunda; sür'(müş) beni, Tanrı'nın gözünden uzak, böyle, yorgunluktan perişan, soluğum tıkanarak, sıkıntının ıssız ve derin düzlüklerine – il m'(a) conduit ainsi, loin du regard de Dieu, haletant et brisé de fatigue, au milieu des plaines de l'Ennui, profondes et désertes-. Utanmak demek ne anlamsız, ne içi boş bir sözcükmüş! Gururla uzanmış kötülükçü, kıyımcı ve toptancı edasıyla, kendimizden geçerek aşk yaptığımız bir divana, bakıyor kaderin beni kapattığı yerde azgın bir kinle dolu, çakmak çakmak parlayan gözleriyle. Yetmedi daha yapıp ettikleri. Şaşakalmış gözlerime fırlatıp atıyor ansızın kirli kirli giysileri, deşilmiş yaraları, bir yıkımın o kanlı aygıtını!- Et jette dans mes yeux pleins de confusion des vêtements souillés, des blessures ouvertes, et l'appareil sanglant de la Destruction!-

33

Coda:³⁴ Dişi Şeytan

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, ayrılırken bile sınırlarımız, yüreğimde taşıdığım hüznün kadar derin, çınıyor onun buyurgan sesi kulaklarımda. Engel olamıyorum ne yapsam ne etsem buna. Gönlüm kırılğan ve çaresizim. Kaldım bir başıma sonunda. Zonkuyor kulaklarım patlarcasına. Düşünüyorum da; yatakta yılan gibi kıvrınmasını iyi bilen o dişi şeytan, hazda uzman, alay ediyordur düpedüz benimle şimdi. Aklımdan geçiriyorum; arkamdan şöyle söylüyordur hınzır: -“Bir erkeği sıkarsam çok korkunç kollarımda, veya ısırışlara bırakırsam gövdemi, çekingen, ayartıcı, dayanıksız ve sağlam, bu esrik döşeklerde kısır Melekler bile elbet benim yüzümden giderdi Cehennem'e.”- “lorsque j'étouffe un homme en mes bras redoutés, ou lorsque j'abandonne aux

morsures mon buste, timide et libertine, et fragile et robuste, que sur ces matelas qui se pâment d'émoi les anges impuissants se damneraient pour moi!"- Durup düşündükçe gözlerim faltaşı gibi açılıyor korkumdan ve kahrımdan. Kudretinden eminim oysa. O, bağrımı kemiren bir düşmanmış!³⁵ Emmiş iligimi bütün kemiklerimden. Gücümü yitirdim ben. Açınca gözlerimi, *diri bir aydınlık içinde -à la clarté vivante,-* biliyorum; yazık ki benim için çok geç de olsa, gördüm göreceğimi. Ne gördün dersiniz, bir başka kadın gördüm onun yerine; kılık değiştirmiş, ruhunu şeytana satmış³⁶.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, sadakatle sevmeye budalalık demezeniz, bir düşüncemi izninizle paylaşmalıyım sizlerle terk etmeden düş dünyasını birlikte³⁷. Bilinmeyenin, dahası cennetin kapılarını açan düş dünyası yönetirmiş meğer her şeyi, açarmış türlü kötülüklerin kapılarını, alt üst edermiş yürekleri. Daldırmış âşık ruhları ağıla kapatılan bir sürü gibi *dehşet vahası sıkıntılar çölünde – une oasis d'horreur dans un désert d'ennui*³⁸ bir bilinmezin dibine.

Güzel hanımefendiler, aziz beyefendiler, geç de olsa, işe yaramazsa da uyandım artık oyunun bu son perdesinde. *Yüreğim cenaze marşları çalan boğuk bir trompetten farksız – mon coeur comme un tambour voilé, va battant des marches funèbres.*³⁹ Yeryüzünde hiçbir şey avutamaz artık beni. Tek arzum toprağa gömülmek şimdi. Ruhum baştan sona tutsak! *-Bu dört yanı çepçevre kurşun kaplı bir evren, korku ve küfür yüzer gecesinde yan yana (...)* Kutup toprağından daha çıplak bir ülke bu; *ne orman var ne dere, ne yeşillik ne hayvan! – C'est un univers morne à l'horizon plombé, où nagent dans la nuit l'horreur et blasphème; (...)* C'est un pays plus nu que la terre polaire; *-ni bêtes, ni ruisseaux, ni verdure, ni bois!*⁴⁰ Sonunda ruhum patlayıp bilgece haykırıyor bana: *"-Neresi olursa olsun! neresi olursa olsun, yeter ki dünyanın dışında olsun"* - Enfin mon âme fait explosion et sagement elle me crie: *"-N'importe où! n'importe où! Pourvu que ce soit hors de ce monde!"*⁴¹

NOTLAR VE KAYNAKÇA

¹ Yolculuğa Davet – l'Invitation au voyage – Paris Sıkıntısı – Spleen de Paris

² Paris Düşü – Rêve parisien

³ Sevgili Yıldırım Keskin'in güzel Türkçesiyle Leconte de Lisle'e bir gönderme.

⁴ Sevgili Baudelaire'e bir gönderme: Balkon – Le balcon.

⁵ Lesbos - Lesbos

⁶ Güzel Dorothée – la Belle Dorothée – Paris Kasveti – Spleen de Paris.

⁷ O çok şen kadına – A celle qui est trop gaie.

⁸ Lete – Le lethé

⁹ Cehennemlik Kadınlar'a bir gönderme – Femmes damnées.

¹⁰ Nerval'e bir gönderme. Byron'un Düşüncesi – Pensée de Byron.

¹¹ Şavkar Altınel'in lezzetli çevirisiyle bkz. John Keats-"Chapman'ın Homer'ine İlk Kez Göz Attığımda"

¹² Alegori – Allégorie.

¹³ Reversibilite - Reversibilité

¹⁴ Dev Kadın – La Géante

¹⁵ Balkon – Le Balcon

¹⁶ O Çok Şen Kadına – A celle qui est trop gaie

-
- ¹⁷ Bkz. Sevgili Nerval – Les Chimères – Artemis.
¹⁸ Güzel Gemi – Le Beau Navire.
¹⁹ İç Sıkıntısı - Spleen
²⁰ Canayakın Dehşet – Horreur Sympathique
²¹ Paris Düşü – Rêve parisien
²² Bir Hayalet. I – Karanlıklar – Un Fantôme. I – Les Ténèbres
²³ Semper Eaden
²⁴ Güzelliğe İlahi – Hymne à la beauté
²⁵ Semper Eaden
²⁶ Bkz. Shakespeare – Julius Caesar.
²⁷ Bkz. A. Erhat – Mitoloji Sözlüğü
²⁸ Bkz. T. İnal – Frankofoni – 30. cilt
²⁹ Şarabın Ruhu – L'âme du vin
³⁰ Paris Düşü – Rêve parisien
³¹ İç Sıkıntısı ve Ülkü - Spleen et Idéal (XXV)
³² İç Sıkıntısı – Spleen (LX)
³³ Yıkım – La Destruction
³⁴ Sözcük anlamı kuyruk olup müziğin son bölümüne verilen teknik terim. Burada son bölüm -final anlamında.
³⁵ Bkz. Düşman – L'Ennemi.
³⁶ Vampirin Değişimleri – Les Métamorphoses du Vampire.
³⁷ Güzelliğe İlahi – Hymne à la Beauté başlıklı metne bir gönderme.
³⁸ Yolculuk – le Voyage adlı metne bir gönderme.
³⁹ Kara Yazgım – Le Guignon
⁴⁰ De Profundis Klamavi – De Profundis Clamavi
⁴¹ Neresi Olursa Olsun. Yeter ki Dünyanın Dışında Olsun – Anywhere out of the World.
Paris Sıkıntısı – Spleen de Paris.